

the private interests of individuals. Thus, it is stressed that the defining feature of public ownership is a public interest of social community, the satisfaction of which is the guarantee of its existence and development. Therefore, the interests of territorial communities in this light mean a public interest and the right to communal ownership that satisfies the public interest of the territorial community in the material aspect. Meanwhile, it is prohibited by the law to weaken the economic grounds for local self-government, to reduce the volume or aggravate the conditions of public services provision (part 7 Article 60 of the Law of Ukraine «On Local Self-government in Ukraine»). In addition, the article provides various criteria for objects of communal property classification, including their purpose designation, profitability, legal regime carried out against these objects, etc. The emphasis is also laid on such important aspect concerning the management of communal property objects as communal property privatization. It concludes that privatization shall not in any case affect any vital objects that are primarily aimed at the local community needs satisfaction.

Key words: *communal ownership, territorial community, communal property, objects of communal property right*

Стаття надійшла 18 листопада 2015 р.

УДК 342.52:35.086(087)

А. Р. Лещух

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ ЗА НЕВИКОНАННЯ АБО НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ У ПАРЛАМЕНТІ

Досліджено деякі теоретично-правові аспекти конституційно-процесуальної відповідальності народного депутата України за невиконання (неналежне виконання) функцій і повноважень у парламенті як однієї з найважливіших гарантій конституційного процесу. Адже реалізація ідеї становлення в нашій державі демократії, парламентаризму та громадянського суспільства практично неможлива без наявності відповідальної центральної влади. Зауважено, що активні процеси розвитку українських політико-правових явищ спричиняють зосередження особливої уваги нашого суспільства та міжнародної спільноти на становленні та укріпленні інститутів відповідальності парламентарів.

Ключові слова: *політико-правове явище, конституційний процес, конституційно-процесуальна відповідальність, парламентар, статус народного депутата України.*

Постановка проблеми. В умовах становлення громадянського суспільства і правової держави у сучасній Україні та у зв'язку з потребою переосмислення конституційних пріоритетів, формування нових підходів до вирішення проблем у владі актуальне питання відповідальності, реальних механізмів і форм її застосування щодо певного кола владних суб'єктів, що набуває надзвичайного значення для науковців, практиків, політичних діячів.

Питання про самостійність власне процесуальної відповідальності дискусійне у науці, а проблема конституційно-процесуальної відповідальності є новою і, на відміну від конституційно-правової, на наш погляд, незаслужено майже не аналізується в наукових працях і дослідженнях.

Стан дослідження. Питання конституційної відповідальності владних суб'єктів порушували науковці, зокрема, в таких аспектах, як кваліфікаційна ознака конституційного права або проблем, пов'язаних із реалізацією і забезпеченням ефективності конституційно-правових норм; співвідношення конституційної та політичної відповідальності. Однак, якщо в дослідженнях і порушувалися деякі проблеми процесуальної відповідальності, то винятково з позиції галузевих підходів деяких науковців у сферах теорії права, кримінального, адміністративного чи цивільного права та процесу.

Більш ґрунтовні дослідження різних аспектів відповідальності започатковано у роботах українських і закордонних науковців і практиків: С. Авак'яна, С. Балана, Н. Батанової, І. Безклубого, Ю. Бауліна, Г. Ветрової, В. Гецько, В. Грищука, П. Елькінда, З. Ковклучня, В. Коркунова, Д. Липинського, В. Лучина, О. Мельник, Л. Наливайко, П. Недбайла, Р. Павленка, І. Петрухіна, В. Погорілка, С. Полуніна, А. Столярова, В. Федоренко, Н. Чечиної, О. Чуклової, А. Юдіна, В. Яркова та ін.

Метою публікації є здійснення спроби доповнити наявний обсяг відповідальності представників різних гілок влади новим видом – конституційно-процесуальною відповідальністю, розкрити окремі теоретично-правові аспекти відповідальності народного обранця за невиконання (неналежне виконання) функцій і повноважень у Верховній Раді України у взаємозв'язку з іншими її видами, як однієї з найважливіших гарантій конституційного процесу в Україні, розширення спектру понятійного апарату для глибиннішого розуміння і сприйняття в науково-правовому середовищі цього політико-правового явища; обґрунтовується необхідність розроблення нових теоретичних і конституційно-правових конструкцій стосовно впровадження конституційно-процесуальної відповідальності представників законодавчої гілки

державної влади в українську правову систему, оскільки наукових робіт, присвячених окресленому комплексу взаємопов'язаних проблем, поки що немає, а ті аспекти конституційної відповідальності (конституційно-правова, юридична тощо), які відображені в деяких працях і правових актах, недостатньою мірою розкривають сутність проблеми дослідження.

Виклад основних положень. Правова наука традиційно вирізняє такі самостійні *види юридичної відповідальності*, що повинні забезпечувати в державі та суспільстві загальну охоронну функцію: кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну. Вказане очевидно зі змісту п. 22 ст. 92 Конституції України, де зазначено, що *виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них* (курсив – А. Л., тут і далі) [1].

Окесленим традиційним видам юридичної відповідальності (кримінальній, адміністративній, цивільно-правовій та дисциплінарній) притаманна власна система загальних норм, котра встановлює коло суб'єктів цієї відповідальності, її засади, загальні ознаки порушень, за які вона настає, тощо.

Чи насправді охоплюються конституційними положеннями та прийнятими законами існуючі види відповідальності в Україні? Адже у сфері публічно-владних відносин існує група суб'єктів, діяння (бездіяльність) яких не потрапляють під санкції жодного із зазначених видів юридичної відповідальності.

На думку В. К. Грищука, всі суб'єкти політичної організації суспільства, і особливо держава, повинні бути *юридично відповідальними* [2, с. 173].

Погоджуємося із цією позицією та спробуємо з'ясувати деякі питання стосовно характеру та виду відповідальності держави та її органів (на прикладі невиконання чи неналежного виконання народним депутатом України своїх обов'язків у парламенті).

Правовий статус депутата, регламентований конституцією та визначеними нею законами, легітимований депутатським мандатом, становить гарантію того, що парламентський корпус у взаємодії з іншими державними органами виконуватиме функції, покладені на нього відповідно до державної форми демократії [3, с. 79].

Отже, відповідальність народного депутата України обумовлена його особливим політичним представницьким статусом і визначається Конституцією та законами України.

Для досягнення мети статті та осмислення правової природи відповідальності народного депутата вивчимо норми Основного Закону України, зміст яких передбачає, що:

1) ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази, і за віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає *юридична відповідальність* (ст. 60);

2) ніхто не може бути двічі притягнений до *юридичної відповідальності одного виду* за одне й те ж правопорушення. *Юридична відповідальність особи* має індивідуальний характер (ст. 61);

3) кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від *юридичної відповідальності* (ст. 68);

4) народні депутати України не несуть *юридичної відповідальності* за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп. Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до *кримінальної відповідальності*, затримані чи заарештовані (ст. 80);

5) за неповагу до суду і судді винні особи притягаються до *юридичної відповідальності* (ст. 129) [1].

Рішенням Конституційного Суду України від 30 травня 2001 року № 7-рп/2001 (у справі № 1-22/2001 про відповідальність юридичних осіб) щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України констатовано: Конституція України закріпила *принцип відповідальності* держави перед людиною за свою діяльність, який проявляється передусім у конституційному визначенні обов'язків держави (статті 3, 16, 22). Така *відповідальність* не зводиться лише до політичної чи моральної відповідальності публічної влади перед суспільством, а має певні ознаки *юридичної відповідальності* як застосування заходів публічно-правового (в цьому випадку конституційно-правового або міжнародно-правового) характеру до держави та її органів за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків [4].

У Рішенні зазначено: «...за своїм змістом пункт 22 частини першої статті 92 Конституції України спрямований не на встановлення *переліку видів юридичної відповідальності*. Ним визначено, що виключно законами України мають урегулюватися засади цивільно-правової відповідальності (загальні підстави, умови, форми відповідальності тощо), підстави кримінальної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності – діяння, які є злочинами, адмі-

ністративними або дисциплінарними правопорушеннями (основні ознаки правопорушень, що утворюють їх склад), та відповідальність за них» [4].

Аналізуючи закони України, які встановлюють відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері валютних, податкових та інших правовідносин, Конституційний Суд України зважає на *конституційні положення щодо порядку визначення видів правопорушень і відповідальності за їх вчинення, так і на характер передбаченої цими законами відповідальності.*

Тобто своїм рішенням [4] Конституційний Суд України (абз. 4 ч. 2 мотивувальної частини Рішення) відносить *застосування заходів публічно-правового (конституційно-правового) характеру до держави та її органів за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків до ознак юридичної відповідальності* (види якої встановлюються виключно законами України – п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України) та «прирівняв» різні за рівнями правового закріплення та процесуальності відповідальності: конституційну (імпичмент президента, розпуск парламенту, відставка уряду, відкликання депутата тощо) та суто юридичну (кримінальна, адміністративна, цивільно-правова та дисциплінарна).

Нагадаємо, в аналізованому Рішенні йдеться конкретно про органи, які представляють вищу публічну політичну владу в державі (парламент, уряд, президент тощо), відповідальність яких має особливий характер і прописана Конституцією України, яка й визначає їх як суб'єктів відповідальності, її загальні підстави, умови, форми відповідальності тощо.

На наш погляд, заходи публічно-правового характеру юридичної відповідальності, види якої передбачені конституційними положеннями, містяться у сфері закріплення і регулювання відповідних законів (кодексів), а заходи конституційно-процесуального характеру встановлюються виключно Конституцією України, водночас конкретний закон може лише уточнювати або розвивати їх («Про статус народного депутата України», «Про Регламент Верховної Ради України» тощо). З уваги на цю правову позицію Конституційного Суду, конституційно-процесуальна відповідальність відповідних державно-політичних інституцій може повністю увійти у відповідний розділ (главу) прийнятого українським парламентом Конституційно-процесуального кодексу.

З огляду на це, в контексті статті наша позиція ґрунтується на розмежувальному співвідношенні понять «юридична відповідальність» і «конституційна відповідальність народного депутата України».

Конституційна (державно-правова) відповідальність, проникаючи в усі сфери суспільного життя та охороняючи найважливіші суспільні відносини, виступає кваліфікаційною ознакою конституційного права [5, с. 59].

Ця відповідальність часто має політико-правовий характер, обумовлений реалізацією цього виду відповідальності у сфері здійснення народовладдя, а іноді перетинається з такими видами відповідальності, як політична, дисциплінарна та моральна.

Із цього приводу між ученими-конституціоналістами триває дискусія: конституційна відповідальність – це різновид політичної відповідальності чи вона поєднує політичну і моральну відповідальність?

На думку В. Кравченка, політична відповідальність не має рис юридичної відповідальності, оскільки взагалі не маємо на увазі порушення юридичної норми, а конституційно-правова відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності [6, с. 49].

Конституційно-процесуальне право співвідноситься із конституційним правом, однак не отожднюється і не поглинається ним, воно лише встановлює для нього способи і порядок реалізації, чим деталізуються і конкретизуються юридичні приписи конституційно-правових норм [7].

На думку С. Щербак, процесуальні галузі права завжди були носіями глибинних правових засад усієї правової системи, мали специфічний зміст, самостійну цінність. Своєю чергою, державний примус як засіб соціального впливу потребує обережного застосування, наявності чітких гарантій, розвинутих процедур використання, а особливе значення надається принципам процесуального права як однієї з гарантій забезпечення прав суб'єктів процесу [8, с. 33].

Конституційно-процесуальні норми здійснюють вплив щодо врегулювання порядку здійснення визначених нормами конституції прав та обов'язків учасників конституційного процесу. До предмета правового регулювання конституційно-процесуального права, окрім інших, слід віднести суспільні відносини, що постають і розвиваються у зв'язку з реалізацією на конституційних засадах владними суб'єктами компетенції в процесі організації та здійснення державної влади, народовладдя, взаємодії держави і особи тощо.

Конституційно-процесуальне право посідає особливе місце у системі національного права, оскільки його основним юридичним джерелом є Конституція України (Основний Закон), норми якої мають найвищу юридичну силу та, своєю чергою, виступають «першоджерелом» щодо інших галузей матеріального і процесуального права; на вищому державному юридичному рівні регламентує

порядок і процедурні правила для належної реалізації прав і обов'язків учасників конституційного процесу, врегульовуючи питання правотворення і правореалізації відносин в усіх сферах суспільно-політичного життя.

Відповідно, сутність конституційно-процесуальної відповідальності – в конституційному процесі, одним із видів якого є законодавча діяльність народного депутата, і цей вид відповідальності потребує належного теоретико-правового обґрунтування як елемент однойменної галузі права.

Конституційно-процесуальна відповідальність, як і конституційна, також охоплює та охороняє найважливіші суспільно-політичні відносини (конституційного процесу), об'єктивно виступає кваліфікаційною ознакою останнього, ґрунтуючись на положеннях Конституції України та об'єктивно існуючих в Україні явищах: «конституційний процес» та «конституційне процесуальне право».

Конституційний процес в Україні більшість науковців розглядає як послідовний, історично обумовлений процес формування українського конституціоналізму, що становить триваючу конституційну реформу, предметом якої виступає основний закон, наділений найвищим ступенем нормативності (обов'язковості) та юридичної сили з нормами безпосередньої дії.

Тобто конституційний процес охоплює систематизовану сукупність відносин суспільно-політичного, організаційно-управлінського, контрольно-наглядового, процесуального та матеріально-фінансового характеру.

В. Мелашенко вважає, що конституційний процес – комплексне, багатофункціональне, поліформальне явище, а процедура реалізації повноважень народними депутатами є одним із його видів [9, с. 33].

Діяльність народного депутата у Верховній Раді України (його участь у конституційному процесі) полягає у здійсненні таких функцій (ст. 6 Закону України «Про статус народного депутата України»):

- 1) бере участь у засіданнях Верховної Ради України;
- 2) бере участь у роботі депутатських фракцій (груп);
- 3) бере участь у роботі комітетів, тимчасових спеціальних комісій, тимчасових слідчих комісій, утворених Верховною Радою України;
- 4) виконує доручення Верховної Ради України та її органів;
- 5) бере участь у роботі над законопроектами, іншими актами Верховної Ради України;
- 6) бере участь у парламентських слуханнях;

7) звертається із депутатським запитом або депутатським зверненням до Президента України, органів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ та організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності у порядку, передбаченому цим Законом і законом про регламент Верховної Ради України [10].

Обов'язки народного депутата (стаття 24) такі: дбати про благо України і добробут Українського народу, захищати інтереси виборців та держави; додержуватися вимог Конституції України, цього Закону, закону про регламент Верховної Ради України та інших законів України, додержуватися присяги народного депутата України; бути присутнім та особисто брати участь у засіданнях Верховної Ради України та її органів, до складу яких його обрано; особисто брати участь у голосуванні з питань, що розглядаються Верховною Радою України та її органами; виконувати доручення Верховної Ради України, відповідного комітету, депутатської фракції (групи), тимчасової спеціальної або тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, до складу яких його обрано; додержуватись вимог трудової дисципліни та норм депутатської етики та ін. [10].

Водночас народний депутат відповідальний за свою депутатську діяльність перед Українським народом як уповноважений ним представник у Верховній Раді України (ч. 3 ст. 7 Закону) [10].

Тобто діяльність народного обранця полягає, зокрема, в обговоренні та прийнятті парламентом рішень, що є його правом та обов'язком, у певному порядку, за відповідною процедурою, з урахуванням морально-етичних правил поведінки тощо.

Відповідно, неналежне виконання в парламенті покладених на народного обранця функцій – це порушення у сфері конституційного процесу та достатня підстава порушувати питання про його конституційно-процесуальну відповідальність за відповідною процедурою. Так, згідно з п. 19 ст. 78 Закону України «Про статус народного депутата України», Голова Верховної Ради України наділений повноваженням порушувати перед відповідними органами, посадовими особами питання про відповідальність осіб за невиконання ними вимог, установлених Регламентом, законами України «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України», про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України [10].

Конституційно-процесуальна відповідальність для депутата, відтак, може настати у випадку невиконання ним своїх конституційних

функцій, завдань, обов'язків, детально регламентованих профільним законом.

Н. Григоруk зазначає: «Щодо парламентаря слід розрізнити наступні *заходи дисциплінарного впливу*: заклик до порядку; заклик до порядку із занесенням у протокол із відповідними наслідками (матеріальними); вираження осудження, із певними наслідками (матеріальними); попередження про позбавлення слова; позбавлення слова за питанням, що обговорюється; видалення із зали засідань; догана із відповідними наслідками (попередження відзиву); постановка питання про відзив» [11, с. 182].

Заходи будь-якого виду юридичної відповідальності спрямовані, зокрема, на відновлення (встановлення) дисципліни, однак не всі вони мають «конституційно-процесуальне походження та політичний характер», а в цьому контексті порушник якраз специфічний – учасник конституційного процесу (народний депутат України), що бере участь у роботі парламенту (законодавча функція).

Позаяк статус народного депутата України визначений безпосередньо Конституцією України, допущене порушення – процесуального характеру (порушується Регламент), процедура притягнення застосовується безпосередньо під час депутатської діяльності і спрямована на обмеження, позбавлення статусу (функційний аспект) народного депутата (заклик, осуд, видалення із зали, позбавлення права голосувати тощо), тому пропонуємо вважати такі заходи впливу з усіма наслідками (процесуальні заходи) санкціями конституційно-процесуальної відповідальності.

Висновки. Конституційно-процесуальна відповідальність – важлива правова форма реалізації одного з найголовніших у правовій державі конституційного принципу відповідальності держави перед особою.

Відповідальність суб'єктів конституційно-процесуальних відносин безпосередньо встановлена Конституцією України, не «зливається» з юридичною, однак має із нею спільні «точки дотику» (загальні теоретичні риси). Суб'єкти конституційного процесу, поряд із конституційно-процесуальною відповідальністю, можуть зазнавати в «чистому» вигляді інших видів відповідальності (юридичної).

Юридична відповідальність може застосовуватись поряд із конституційно-процесуальною (наприклад, імпічмент Президента України або позбавлення повноважень народного депутата і притягнення цих суб'єктів до кримінальної відповідальності).

Поняття конституційно-процесуальної відповідальності, підстав, суб'єктів, процедур щодо притягнення до відповідальності та

накладення і виконання санкцій, здійснення профілактичних заходів тощо цілком можуть бути відображені в Конституційно-процесуальному кодексі, прийнятому парламентом після обговорення та схвалення учасниками конституційного процесу, провідними науковими установами, судовими та правоохоронними інстанціями, суспільством. Адже без належного захисту конституційного процесу з боку держави та за відсутності належного забезпечення правомірної поведінки його учасників, без закріплення на вищому правовому рівні конституційно-процесуальної відповідальності у державі можуть виникати проблеми щодо реалізації матеріально-правових, політичних та інших норм, визначення виду відповідальності та накладення санкцій на правопорушника у сфері політико-правових (конституційно-процесуальних) відносин, що в умовах сьогодення призводить до порушення принципів справедливості та невідворотності покарання порушника, який представляє ту чи іншу гілку державної влади.

1. Конституція України: прийнята на 5-ій сесії ВРУ 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком, 1996.
2. Гришук В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини: монографія / В. К. Гришук. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. – 768 с.
3. Грушанська Н. Поняття та сутність депутатської етики / Н. Грушанська // Право України. – 1999. – № 5. – С. 79–81.
4. Рішення Конституційного Суду України від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001 у справі № 1-22/2001 (справ про відповідальність юридичних осіб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liga.net>.
5. Копейчиков В. В. Основи конституційного права України: підручник / В. В. Копейчиков, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, С. Л. Лисенков, В. В. Медведчук; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – стер. вид. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 286 с.
6. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посібник / В. В. Кравченко. – К.: Атіка, 2000. – 318 с.
7. Теліпко В. Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В. Е. Теліпко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 568 с.
8. Щербак С. В. Виконавчий процес в Україні: правова природа / С. В. Щербак // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2013. – № 2 (9). – С. 30–35.
9. Мелашенко В. Ф. Система конституційного права / В. Ф. Мелашенко // Конституційне право України: підручник / за ред. В. Ф. Погорілка. – 3-тє вид. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 22–38.

10. Про статус народного депутата: Закон України від 17 листопада 1992 року № 2790-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.

11. Органи державної влади України: монографія / В. Ф. Погорілко, Л. Т. Кривенко, Н. Г. Григоруk та ін.; за ред. В. Ф. Погорілка. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. – 592 с.

Лещух А. Р. Конституционно-процессуальная ответственность народного депутата Украины за невыполнение или ненадлежащее выполнение обязанностей в парламенте

Исследуются некоторые теоретико-правовые аспекты конституционно-процессуальной ответственности народного депутата Украины за неисполнение (ненадлежащее исполнение) функций и полномочий в парламенте как одной из важнейших гарантий конституционного процесса. Ведь реализация идеи становления в нашей стране демократии, парламентаризма и гражданского общества практически невозможна без наличия ответственной центральной власти.

Отмечено, что активные процессы развития украинских политико-правовых явлений вызывают сосредоточение особого внимания общества и международного сообщества по становлению и укреплению институтов ответственности парламентариев в частности.

Ключевые слова: *политико-правовое явление, конституционный процесс, конституционно-процессуальная ответственность, парламентарий, статус народного депутата Украины.*

Leschukch A. R. Theoretical and legal aspects of constitutional procedural responsibility of people's deputy of Ukraine for non-fulfillment of the functions and powers in the Parliament

Theoretical and legal aspects of constitutional procedural responsibility of people's deputy of Ukraine for non-fulfillment of the functions and powers in the Parliament are examined in the article.

The question of the independence of constitutional and procedural responsibility is new to science, although the question of the constitutional responsibility of government entities have been raised by scientists, particularly in the following areas: qualification as a sign of constitutional law or specific problems related to the implementation and provisions of the effectiveness of constitutional and legal norms; the correlation of the constitutional and political responsibility.

The necessity for the development of new theoretical, constitutional and legal structures for the implementation of constitutional and procedural responsibility of elected national representatives in the Ukrainian legal system.

The concept of constitutional and procedural responsibility, grounds, range of subjects, procedures for prosecution and the imposition and execution of sanctions, the implementation of preventive measures may be concluded in the Constitutional Procedural Code, passed by the parliament after a general

discussion and approval of the members of the constitutional process, leading academic institutions, judicial and law enforcement authorities and society.

Without proper protection of the constitutional process by the state and in the absence of proper provision of its members lawful behavior, without fixing constitutional and procedural responsibility at the highest legal level the country may face the problems connected with the implementation of the legal, political and other norms, defining the type of responsibility and imposing sanctions on the offender in the sphere of political and legal (constitutional and procedural) relations that in today's conditions often results in the violation of the principles of justice and inevitability of punishment of the offender, who represents a particular branch of the government.

Key words: *political and legal phenomenon, constitutional process, constitutional and procedural responsibility, the Member of Parliament, the status of people's deputy of Ukraine.*

Стаття надійшла 24 листопада 2015 р.